

3. Mégegyszer, de most már halkan mondják ki a diktált szót (mondatot).

4. Csak szájmozdulatokkal olvassák el, ejtik ki azt.

5. A szó (mondat) leírása.

6. Bírálat, helyesírási magyarázat közös munkával.

(Folyt. köv.)

TANÍTÁSOK — VÁZLATOK.

1942. november 1. hete.

Beszéd- és értelemgyakorlat.

III. OSZTÁLY.

A tanítás tárgya: közlekedési eszközök.

Szemléltetés: képek, kördé, kocsis, vasút, kerékpár, motor-kerékpár, villamos, gépkocsi.

I. *Előkészítés.* a) Számonkérés. — A múlt órai anyag számonkérése.

b) *Érdeklődéskeltés.* Voltatok-e már távol szülőfalutoktól? Hol voltatok? Hogyan jutottatok oda? Mit gondoltok, messze vidékre könnyű volna-e gyalogosan menni? Mikor érnénk oda? Hogyan? Útközben nem is vennénk észre a vidék szépségeit.

c) *Célkitűzés.* Beszéljünk ma arról, hogy utazunk a föld hátán!

II. *Tárgyalás.* — Valamikor régen az emberek csak *gyalog* jártak. Egyik vidékről a másikra nagy fáradsággal tették meg az utat. Néha hetekig, hónapokig is gyalogoltak. Különösen akkor volt fáradságos a gyaloglás, ha terhet is kellett cipelni. Bizony, még Krisztus Urunk tanítványai, az apostolok is gyalog jártak! Két lábuk volt a lovuk. Ennek emlékére mondják ma is a gyalogló emberről, hogy az „apostolok lován” utazik.

— Hej, de jó lenne, ha valaki föltafná a mérföldjáró eszimat! Bezzeg akkor villámgyorsan ott teremhetnénk, ahol éppen akarnánk! — sóhajtottak fel hajdanában az emberek, amikor gyaloglás közben megpihentek.

Később aztán akadtak olyanok, akik úgy segítettek magukon, hogy megszeliidítették és szolgálatukba fogadták a szamarat, lovat, tevét, elefántot és más állatot. A terhet az állatok hátára rakták. S fölültek oda maguk is. De biz az ilyenfajta utazással nem voltak sokáig megelégedve az emberek! Az állatoknak sem telt abban nagy kedvük. Sokat fáradtak, szenvedtek szegények!

Egyszer aztán egy barkácsoló ember addig mesterkedett, amíg ki nem talált valamit. De nem mérföldjáró esizma volt

ám az, hanem *gördülő kerék!* Elővett most az ember egy rudat. A rúd egyik végére is húzott egy kereket, meg a másik végére is. A két kerék közé aztán egy ládát erősített s készen volt a *két-kerekű taliga*. De a barkácsoló ember itt nem állt meg a tudományával. Tovább okoskodott és dolgozott. Addig-addig fűrt és faragott, mígnem egy szép napon elkészült az első *szekér*. No, csodálkoztak is az emberek, amikor meglátták! De még csak akkor állt ám el igazán szemük-szájuk, amikor a mester ideoda tologatta készítményeit! Milyen pompásan gördültek azok a kerekek! Csakhamar elterjedt ennek a híre mindenfelé. Sokan meg is tanulták a szekér készítésének a módját. Ezentúl már szekéren utaztak az emberek. Azon szállították a gabonát, fát, követ és más terhet.

De készítettek könnyű, csinos *kocsikat* is személyszállításra. Azok gördültek ám csak pompásan! A lovak csak úgy röpültek az ilyen könnyű kocsival! Az első kocsit magyar ember készítette. Messze földön dicsőséget szerzett ezzel a magyar névnek.

Az embernek azonban idővel még a kocsinál is gyorsabban járó alkalmatosságra támadt vágya. Ez is csakhamar beteljesedett. Most egy tehénpásztor talált ki valamit. Mozdonyt készített és hozzávaló kocsikat is csinált s megvolt a *vonat*. A mozdonyt gőz hajtja és síneken gurul. Olyan sebesen fut, hogy eleinte senki sem merészel rajta utazni. Azt hitték, hogy a halál fia lesz, aki vonatra ül. A bátrabbak azonban így okoskodtak:

— Sürgős dolgunk van. Ha szekéren megyünk, napokig is eltarthat az utazás. Vasúton pedig még ma vissza is jöhetünk!

Lassan aztán mindenki rájött, hogy sokkal jobb vonaton utazni, mint kocsin. Mikor nagyapáink kisgyermekek voltak, akkor már vigan robcogott a vonat az utasokkal. Ezrével vitte az embereket egyik vidékről a másikra. Azóta azonban sokat fejlődött a világ. A nagyvárosok utcáin már olyan kocsik járnak, amelyeket villamos áram hajt. Síneken szaladnak azok is, mint a vonat. Az emberek a *villamoskocsikon* utaznak a város egyik részéből a másikba.

De még mást is látna nagyapánk, amiről azelőtt álmodni sem mertek soha az emberek! Azóta két keréken: a *kerékpáron* is megtanultak járni. Lábbal hajtják és sokkal gyorsabban fut, mint a kocsin. Hát még a *motorkerékpár!* Azt már hajtani sem kell, mert azt benzinnel hajtja! az ember csak ráül és elindítja. Nagyokat puffog és a vonathoz is sebesebben szalad. A leggyorsabb és legszebb jármű azonban a *gépkocsi*. Másképpen, idegen szóval autónak is nevezik. Négy vastag gumikereke van. Ezt is benzinnel hajtja. A nagyvárosokban igen sok gépkocsi van. Ezért nagy ott a forgalom. Reggeltől estig tülkölve száguldanak a személy- és teherszállító gépkocsik. Vezetőiknek ugyan-

csak kell vigyázni, hogy a gépkocsik össze ne ütközzenek egymással vagy a villamosokkal. De nagy gondot okoz ám a járművek helyes irányítása a *közlekedési rendőrnek* is!

Milyen jó a mai embernek! Egy-két nap alatt akár az egész országot is bejárhatja. Mindenütt kocsit, vonat, villamos és gépkocsi várja az embert. A mérföldjáró eszímára már senki sem gondol. Hanem azt a híres-nevezetes barkácsoló embert annál inkább emlegetik mindenfelé.

— Nagyon okos ember volt! — mondják róla.

Mindig eszünkbe jut, mikor szekeret, kocsit látunk! Bizony, hogyha ez az okos ember a gördülő kereket ki nem találja, még most is az apostolok lován utazhatnánk!

(Sugár Béla olvasmánya nyomán.)

III. Összefoglalás. Kérdések alapján az egyes dült szedésű szavak alapján.

1942. november 4. hete.

Helyesírás és nyelvi magyarázat.

IV. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A mondat bővítőrészei: a tárgy.

Szemléltetés: Olvasmányon. (Bartóky József: A csorda.)

I. Előkészítés. a) Számonkérés. A mondat állítmányáról és alanyáról tanultak felújítása.

b) Áthajlás. Vannak azonban olyan mondatok is, amelyekben a két főmondatrészen kívül más mondatrészek is vannak.

c) Ismerkedjünk meg ma ezek egyikével!

II. Tárgyalás. a) Az olvasmány bemutatása.

Ismeritek már olvasmányjaiból Bartóky Józsefet. Milyen olvasmányokat ismertek tőle? (Tanítómeséket.) Ki emlékezik még valmely olvasmányára?

Tőle való ez az olvasmány is, amelyet felolvasok most.

A csorda.

A csorda korán reggel kifelé ballagott a legelőre. Az uton megszólította a barmokat egy kis pinyőke.

— Hé! Nézzétek csak, az a szegény öreg ember azzal a vézna kis tehénkéjével milyen keservesen szántogatja a földjét. Bizony segíthetne neki valaki közületek!

— No, hallod — feleltek a barmok, — csak nincsen olyan bolond közöttünk, ki akkor is dolgoznék, mikor nem kénytelen vele!

Ezzel a barmok tovább mentek. A kis pinyőke követte őket. A legelőre kiérkezvén, a barmok nagy mohósággal nekiestek a selymes fűnek: se láttak, se hallottak, csak etek.

A pinyőke egyszer csak megint megszólal:

— Ugy-e gyönyörűen danol odafent a pacsirta?